

DOI: 10.4467/2391-890XPAH.22.013.17225

Michał W i d e r a
(Uniwersytet Opolski)
dr, wideramichal@o2.pl
ORCID iD: 0000-0002-7849-8887

Inwentarz parafii Rząśnia z 1918 r.

Wstęp

Data erygowania parafii w Rząśni nie jest znana, jednak z pewnością istniała już w 1403 r. Sama miejscowość w latach 1357–1570 stanowiła własność arcybiskupów gnieźnieńskich, którzy ufundowali tam drewniany kościół pod wezwaniem świętych apostołów Macieja i Mateusza. W XVI w. na miejscu dawnej świątyni zbudowano kolejną, także drewnianą, która została rozebrana w 1862 r. Przylegała do niej kaplica pod wezwaniem św. Anny uposażona przez Stanisława Zamojskiego, który zapisał na jej utrzymanie dochody ze wsi Rekle. Przy parafii, do której należało ok. 800 wiernych, funkcjonowało wówczas bractwo ubogich. Akta wizytacyjne dostarczają informacji, że w 1683 r. we wsi Osiny znajdował się drewniany kościół filialny parafii w Rząśni pod wezwaniem św. Stanisława, w którym były cztery ołtarze: Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny (główny), św. Antoniego, św. Leonarda i św. Rocha. W 1712 r. liczba parafian wzrosła do ok. 1500 wiernych. Wpłynęło to na rozszerzenie działalności w zakresie dobroczynności, edukacji i sprawowania kultu. W tym czasie w Rząśni zatrudniono nauczyciela, organistę i dzwonnika. W miejscowym przytułku znajdowało się czternastu mężczyzn. W 1729 r. kolatorem parafii był właściciel Rząśni – Adam Reto. Wówczas świątynia wymagała prac remontowych. Nie podjęto ich wskutek śmierci proboszcza – ks. Antoniego Świderskiego, a do czasu wyznaczenia jego stałego następcy administrację parafią powierzono proboszczowi z Pajęczna – ks. Franciszkowi Dziurkiewiczowi. Dopiero w 1744 r. właściciel Rząśni i kolator – Kazimierz Ostrowski¹ przeprowadził w porozumieniu z proboszczem restaurację

¹ Kazimierz Jan Ostrowski h. Korab (ok. 1710–1755). W 1738 r. nabył od Adama Rety wsie Rząśnia i Żary. <http://www.sejm-wielki.pl/b/14.2.104> (dostęp: 29 czerwca 2022 r.).

kościół, która była od dłuższego czasu zalecana podczas wizytacji biskupich. Wówczas został odbudowany przytułek, utrzymujący się z jałmużny, w którym przebywały cztery osoby. W późniejszym czasie na terenie parafii funkcjonowały dwie kaplice prywatne. Pierwsza z nich już w 1761 r. mieściła się we dworze należącym do Adama i Konstancji Micińskich w Kielczygłowie, a druga w późniejszym czasie – w Gawłowie, gdzie posługę pełnił kapelan z widawskiego konwentu bernardynów². Po utworzeniu diecezji kujawsko-kaliskiej w 1818 r. omawiana placówka duszpasterska znalazła się w dekanacie brzeźnickim, a po 1864 r. – w dekanacie noworadomszczańskim³.

Ważnym okresem w jej dziejach była 44-letnia posługa ks. Rocha Nieszporskiego⁴ na stanowisku proboszcza w latach 1852–1896. Parafia w Rzęśni była określana przez okolicznych duchownych jako „wielka, ale zaniedbana”. Liczyła wówczas ok. 4,7 tys. wiernych w 1880 r., a 6,4 tys. – w 1892 r. Mały kościół uniemożliwiał uczestniczenie w nabożeństwach większej liczbie parafian. Prowadziło to do rzadkiego uczęszczania mieszkańców na Msze św., ich zobojętnienia pod względem religijnym i życia niezgodnego z moralnością chrześcijańską⁵. W takiej sytuacji ks. Roch Nieszporski rozpoczął gromadzenie środków na budowę nowej, drewnianej świątyni, która miała odpowiadać

² Archiwum Diecezjalne we Włocławku (dalej: ADWł), sygn. Akta wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich (dalej: AWAG) 035, s. 82–84; tamże, sygn. AWAG 039, s. 480–488; tamże, sygn. AWAG 0317, s. 51v–54; tamże, sygn. AWAG 0359, s. 1219–1233; tamże, sygn. AWAG 0373, s. 284–299.

³ J. Łaski, *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, t. 1, wyd. J. Łukowski, Gniezno 1880, s. 537–538; *Catalogus ecclesiarum et utriusque cleri tam saecularis quam regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro anno Domini 1880*, Varsaviae 1879, s. 98–99; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 10, pod red. B. Chlebowskiego, Warszawa 1889, s. 127; W. Właźlak, *Rzęśnia* [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 17, pod red. E. Gigilewicz, Lublin 2012, kol. 726; W. Kujawski, *Diecezja kujawsko-kaliska. Opracowanie historyczno-źródłoznawcze*, Włocławek 2011, s. 54, 60; tenże, *Parafie diecezji włocławskiej. Okres kujawsko-kaliski 1818–1925*, Włocławek 2018, s. 935–939.

⁴ Ks. Roch Nieszporski (1815–1896). Urodził się w Michałowie k. Kalisza w rodzinie głęboko religijnej. Kształcił się w domu rodzinnym i w szkołach w Warcie, a w 1833 r. wstąpił do seminarium duchownego we Włocławku. Po święceniach kapłańskich w 1838 r. pracował jako wikariusz w Mstowie (1838–1840) i Dobryszycach (1840–1843), komendant w Pławnie (1843–1845), Żurawiu (1845–1852) i Rzęśni (od 1852 r.) oraz proboszcz w Rzęśni (1853–1896). Odznaczał się gorliwością w staraniach o poprawę moralności wiernych i o stan materialny parafii. ADWł, Akta Personalne Diecezji Kujawsko-Kaliskiej (dalej: APDKK) 407, *Bieg życia ks. Rocha Nieszporskiego*, s. 11; *Dwa pogrzeby*, „Kurier Warszawski” z 5 (17) stycznia 1896, s. 2; J. Gryglewski, *Siemkowice*, „Przegląd Katolicki” z 27 lutego (11 marca) 1897, s. 154–156; *Śp. ks. Roch Nieszporski*, „Słowo” z 5 (17) stycznia 1896, s. 2; W. Właźlak, *Duchowieństwo parafii Rzęśnia w okresie niewoli narodowej*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 2006, t. 34, s. 228; J. Kapuściński, *Duchowieństwo parafii Dobryszyce*, „Zeszyty Radomszczańskie” 2014, t. 9, s. 272; A. Kaczmarek, *Duchowieństwo dekanatu radomszczańskieg o w latach 1819–1867. Studium strukturalno-biograficzne*, Częstochowa 2017, s. 75, 77.

⁵ J. Gryglewski, *Siemkowice...*, s. 155.

ówczesnym potrzebom duszpasterskim. Nieoczekiwanie z pomocą finansową przyszedł wówczas Maciej Płaczkowski⁶ mieszkający w Warszawie i pochodzący z Rzęśni. Otworło to drogę do zrealizowania projektu murowanego kościoła i stało się impulsem do większego zaangażowania w to dzieło parafian i darczyńców. W efekcie w latach 1861–1867 wybudowano kościół w stylu neorenesansowym z trzema nawami i dwiema klasycystycznymi wieżami. W jego wnętrzu znalazło się pięć ołtarzy wykonanych, podobnie jak inne elementy wyposażenia, przez znanych artystów warszawskich. Tylko jeden z nich – poświęcony Matce Bożej – został przeniesiony z drewnianej świątyni, w której pełnił funkcję ołtarza głównego⁷. Ponadto staraniem ks. Rocha Nieszporskiego przeprowadzono generalny remont i rozbudowę drewnianej plebanii wraz z jej podmurowaniem⁸, a także wybudowano wikariat, organistówkę i budynki gospodarcze⁹. Równocześnie z pracami o charakterze materialnym na coraz większą skalę rozwijano duszpasterstwo. Wydarzeniem o największym znaczeniu było poświęcenie nowego kościoła 20 października 1867 r. przez bpa Macieja Majerczaka¹⁰ (wkrótce po śmierci biskupa kujawsko-kaliskiego) przy udziale ponad 50 kapłanów i ogromnej liczby wiernych. Podczas trzydniowych uroczystości ok. 12 tys. osób przyjął sakrament bierzmowania bądź przystąpiło do spowiedzi. Parafianie zaangażowali się w organizowanie trzech odpustów w każdym roku i uczestniczyli w nabożeństwach połączonych z wystawieniem Najświętszego Sakramentu¹¹. Z biegiem czasu wzrastał w parafii poziom moralności. Zwiększała się liczba osób

⁶ Maciej Płaczkowski (1804–1874). Urodził się w Rzęśni. Mieszkał w Warszawie i pracował jako aptekarz. W latach 1844–1875 był właścicielem znanego hotelu-zajazdu przy ul. Długiej 23 w Warszawie. Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim. M. Gajewski, *Urządzenia komunalne Warszawy. Zarys historyczny*, Warszawa 1979, s. 55; <http://nieobecni.com.pl/index.php?s=grob&id=157165> (dostęp: 29 czerwca 2022 r.).

⁷ Archiwum Parafii w Rzęśni (dalej: APRzęś), brak sygn., Inwentarz własności kościoła i probostwa. Tytuł Pierwszy, § 6. Srebro z 8/20 II 1880 r., b.p.

⁸ APRzęś, brak sygn., Inwentarz własności kościoła i probostwa. Tytuł Trzeci – zabudowania plebańskie, § 1. Plebania z 8/20 II 1880 r., b.p.

⁹ APRzęś, brak sygn., Inwentarz własności kościoła i probostwa. Tytuł Trzeci – zabudowania plebańskie, § 2. Wikariat z 8/20 II 1880 r., b.p.; tamże, Inwentarz własności kościoła i probostwa. § 3. Dom dla organisty z 8/20 II 1880 r., b.p.; tamże, Mapa uposażenia Probostwa w Rzęśni po Najwyższym Ukazie z 1866 r., b.p.; J. Dłubak, *Z parafii Rzęśnia*, „Gazeta Świąteczna” z 29 maja (10 czerwca) 1888, s. 6.

¹⁰ Bp Maciej Majerczak (1800–1870). Urodził się w Ofali na Spiszu. W 1818 r. wstąpił do seminarium duchownego w Kielcach. W 1823 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie wykładał w seminarium duchownym przedmioty teologiczne. Od 1848 r. administrował częścią diecezji kielecko-krakowskiej. W 1862 r. został jej biskupem pomocniczym. Propagował systematyczną katechizację parafialną i działalność dobroczynną. Współpracował z powstańcami styczniowymi. Zmarł w Kielcach. D. Olszewski, *Majerczak Maciej* [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 11, pod red. E. Ziemanna, Lublin 2006, kol. 843–844.

¹¹ APRzęś, brak sygn., Kronika parafii Rzęśnia, s. 76–77; *Korespondencja Gazety Polskiej*, „Gazeta Polska” z 19 (31) października 1867, s. 2; [Poświęcenie nowo wzniesionego kościoła], „Kurier

uczestniczących w nabożeństwach i chętnych do odbycia spowiedzi, a jednocześnie zmniejszała się grupa osób pijących nałogowo alkohol. Wzrastała również liczba pątników z Rzęśni na Jasną Górę. W sierpniu 1895 r. pielgrzymka ta była czwarta pod względem liczebności z 28 wszystkich grup pątniczych przybyłych wówczas na odpust Matki Bożej Częstochowskiej¹².

Kolejnymi proboszczami w Rzęśni byli: ks. Jan Moczyński¹³ (1896–1904) i ks. Antoni Korzybski¹⁴ (1904–1918). W tym okresie wybudowano nową, murowaną plebanię i budynki gospodarcze. W 1918 r. na to stanowisko mianowano ks. Wacława Kokowskiego¹⁵, który posiadał duże doświadczenie

Codzienny” z 9 (21) października 1867, s. 4; [Poświęcenie nowo wzniesionego kościoła], „Kurier Codzienny” z 18 (30) października 1867, s. 2.

¹² J. Dłubak, *Z parafii...*, s. 5; J. Grajek, *Na Jasną Górę*, „Gazeta Świąteczna” z 27 sierpnia (8 września) 1895, s. 5; J. Gryglewski, *Siemkowice...*, s. 155–156.

¹³ Ks. Jan Moczyński (1836–1904). Urodził się w Wąbrzeźnie (woj. bydgoskie). W 1864 r. przyjął święcenia kapłańskie. Początkowo pracował jako wikariusz. W 1868 r. został administratorem w Męce (dekanat sieradzki), a w 1888 r. — w Restarzewie (dekanat łaski). W latach 1896–1904 był proboszczem w Rzęśni. Obok pracy duszpasterskiej i troski o stan materialny parafii zajmował się ziołolecznictwem. Słynął z kazań o charakterze patriotycznym. APRząś, brak sygn., *Kronika parafii Rzęśnia*, s. 113–114; W. Wlazlak, *Duchowieństwo...*, s. 228–229.

¹⁴ Ks. Antoni Korzybski (1868–1924). W 1891 r. przyjął święcenia kapłańskie. Pracował jako wikariusz w Mstowie (1891–1895) i Praszcze (1895–1896), administrator w Dębach Szlacheckich (1896–1900), Dobrowie (1900–1901) i Przystajni (1901–1904) oraz proboszcz w Rzęśni (1904–1918). Następnie przeniósł się do rodzinnego majątku w Ruścu. W latach 1923–1924 był proboszczem w Kramsku. W Rzęśni jego staraniem wybudowano murowaną plebanię i budynki gospodarcze, a także założono cegielnię w Suchowoli. Zmarł 5 sierpnia 1924 r. APRząś, brak sygn., *Kronika parafii Rzęśnia*, s. 117; W. Wlazlak, *Duchowieństwo...*, s. 229.

¹⁵ Ks. Wacław Kokowski (1868–1934). Urodził się 16 stycznia w Łobudzicach w rodzinie właścicieli ziemskich Ludwika i Tekli z Maleszewskich. Po ukończeniu sześciu klas w szkole w Kaliszu w 1885 r. wstąpił do seminarium duchownego we Włocławku. W 1890 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie pracował jako wikariusz w Lutomierniku (1890–1891) i parafii św. Zygmunta w Częstochowie (1891–1895). W 1895 r. nie został zatwierdzony na stanowisku proboszcza w Stawiszynie. W kolejnym roku po wielu trudnościach został proboszczem w Dzietrznikach (1896–1904), gdzie jego staraniem rozpoczęto budowę kościoła. Następnie został proboszczem w Ręcznie (1904–1909), gdzie założył kółko rolnicze, sklep spółdzielczy, koło Macierzy Szkolnej i wybudował dom ludowy. W kolejnej parafii — w Sroczku (1909–1918) — kontynuował działalność społeczną przy jednoczesnym urządzeniu wnętrza kościoła oraz wybudowaniu budynków kościelnych i domu dla instytucji kulturalnych. Ponadto założył kasę pożyczkowo-oszczędnościową, orkiestrę dętą, bibliotekę, straż ogniową, sklep i amatorskie kółko teatralne. W 1913 r. został mianowany kanonikiem honorowym kolegiaty kaliskiej, a po reorganizacji dekanalnej w 1917 r. został dziekanem dekanatu tuszyńskiego. W 1918 r. został proboszczem w Rzęśni. Jego staraniem przeprowadzono remont kościoła. Ponadto angażował się w działalność duszpasterską i kulturalno-oświatową. W 1927 r. został mianowany wicedziekanem, a w 1932 — dziekanem dekanatu brzeźnickiego. Zmarł 22 marca w Rzęśni i został pochowany na miejscowym cmentarzu. APRząś, brak sygn., *Kronika parafii Rzęśnia*, s. 131–132; *Jubileusz 40-lecia kapłaństwa ks. kan. Wacława Kokowskiego w Rzęśni*, „Niedziela” z 22 czerwca 1930, s. 316; *Z karty żalobnej diecezji częstochowskiej [w:] Kalendarz Jasnogórski na Rok Pański 1935*, Częstochowa 1935, kol. 241; W. Patykiewicz, *Ks. Wacław Kokowski (1862–1934)*, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” (dalej: CzWD) 1962, t. 36, nr 7, s. 222; J. Związek, *Kokowski Wacław*

w pracy duszpasterskiej i społecznej. Jego staraniem w 1920 r. przeprowadzono remont kościoła, w tym malowanie i urządzenie wnętrza oraz tynkowanie elewacji zewnętrznej i wymianę pokrycia dachowego. W 1921 r. kanonicznie erygowano parafialny oddział Trzeciego Zakonu św. Franciszka funkcjonujący nieformalnie od 1909 r.¹⁶ Ponadto proboszcz rozwijał działalność kulturalno-oświatową m.in. w Kasie Stefczyka i Stowarzyszeniu Spółdzielców. Założył sklep, kasę pożyczkowo-oszczędnościową i kółko rolnicze¹⁷. W czasie okupacji hitlerowskiej świątynia w Rząśni została zdewastowana i zamieniona na więzienie dla Żydów, a następnie na magazyn zboża. Po zakończeniu II wojny światowej udało się ją odrestaurować staraniem ks. Józefa Zawadzkiego¹⁸, który był proboszczem w tej parafii w latach 1945–1957¹⁹.

Podstawa wydania inwentarza

Publikowanym dokumentem jest inwentarz własności parafii św. Rocha w Rząśni²⁰ sporządzony 15 września 1918 r. podczas instalacji ks. Wacława Kokowskiego na urząd proboszcza przez dziekana dekanatu brzeźnickiego –

(1868–1934) [w:] *Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce*, t. 2, pod red. R. Bendera, Lublin 1994, s. 29–30.

¹⁶ *Pamiętnik Ogólnopolskiego Kongresu Tercjarskiego odbytego w Krakowie z okazji 700-letniego jubileuszu założenia III Zakonu św. o. Franciszka. 1221–1921*, Częstochowa 1922, s. 270.

¹⁷ APRząś, brak sygn., *Kronika parafii Rząśnia*, s. 131–132; *Pamiętnik...*, s. 270; *Jubileusz...*, s. 316; *Z karty żałobnej...*, kol. 241; W. Patykiewicz, *Ks. Wacław Kokowski...*, s. 222; J. Związek, *Kokowski...*, s. 29–30.

¹⁸ Ks. Józef Zawadzki (1907–1975). Urodził się w Gorzkowicach w powiecie Piotrków Trybunalski. W 1931 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jako wikariusz i prefekt szkolny pracował w parafiach: Wiewiec, Koziegłowy, Matki Boskiej Anielskiej w Dąbrowie Górniczej, Mrzygłód i św. Jakuba w Częstochowie. W ostatnich latach przed wybuchem II wojny światowej jako administrator organizował nową placówkę duszpasterską w Lubojnie. Następnie został proboszczem w Maluszynie (1943–1944) i administratorem w Rząśni (1945–1957). Jego staraniem odrestaurowano i wyposażono kościół po zniszczeniach wojennych. W 1949 r. odzyskał dzwon zrabowany przez Niemców. W 1946 r. po utworzeniu dekanatu siemkowickiego został mianowany jego wicedziekanem. W kolejnych latach pracował jako proboszcz w Przystajni (1957–1959), Konopiskach (1960–1967 – od 1959 r. był tam administratorem) i Wierchlesie (1967–1975). J. Związek, *Ks. Józef Zawadzki (1907–1975)*, *CzWD* 1976, t. 50, nr 6, s. 137–138; tenże, *Z przeszłości kościelnej Maluszyna i okolicy* [w:] *Villa Maluschyn 1412–2012. 600 lat Parafii św. Mikołaja w Maluszynie. Księga jubileuszowa*, pod red. Ł. Kopyry i A.J. Zakrzewskiego, Konin 2016, s. 76–77.

¹⁹ *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1978*, pod red. J. Związka, Częstochowa 1978, s. 376.

²⁰ W ostatnich latach opublikowano m.in. następujące inwentarze własności parafii: T. Moskal, *Inwentarz parafii Raclawice z 1923 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2020, t. 113, s. 285–300; W. Żurek, *Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kołkach w diecezji łuckiej w świetle inwentarza z 11 czerwca 1937 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2020,

ks. Walerego Pogorzelskiego²¹ – przy udziale członków dozoru kościelnego: wójta – Michała Ryczkowskiego (prezesa), Kazimierza Kołodziejczyka, Józefa Kubiaka i Macieja Strzelczyka. Jest to rękopis liczący 10 nienumerowanych kart o wymiarach 211 × 341 mm znajdujących się w księdze o wymiarach 218 × 357 × 39 mm w oprawie półpłóciennej. Na wierzchniej okładce naklejona jest kartka (122 × 95 mm) ze ściętymi rogami z wypisanym odręcznie tytułem: „Zbiór Dokumentów o Parafii Rząśnia oprawiony w 1955 roku”. Księga zawiera 42 dokumenty z wykazem na wklejce pochodzące z lat 1852–1955 i jest przechowywana w archiwum parafialnym w Rząśni. Inwentarz sklasyfikowany w wykazie pod numerem 22 pod nazwą: „Protokół instalacji ks. kan. W[acława] Kokowskiego i spis inwentarza 1918 r.” zachował się w kompletnej formie. Ostatnia karta zawiera odbitą fioletową, okrągłą pieczęć o średnicy 38 mm. W otoku znajduje się zapisany majuskułą napis: „dziekan dekanatu brzeźnickiego” i w dolnej części krzyż grecki. W centralnej części jest umieszczona postać św. Józefa z Dzieciątkiem na rękach i kwitnącą lilią zgodnie z wprowadzonym w 1819 r. jednolitym wzorem dla wszystkich pieczęci dekanatów diecezji kujawsko-kaliskiej²². Ponadto ostatnia karta zawiera podpisy dziekana i proboszcza oraz prezesa i członków dozoru kościelnego. Tekst inwentarza został zapisany przez nieznaną osobę czarnym atramentem na wyprodukowanym maszynowo papierze w błękitne linie o lekko kremowej barwie. Pismo lekko pochylone w prawo jest staranne i czytelne.

t. 114, s. 473–492; M. Karkocha, *Nieznane źródło do dziejów parafii w Małogoszczu (inwentarz kościelny z 1786 roku)*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2021, t. 20, nr 1, s. 295–320.

²¹ Ks. Walery Pogorzelski (1870–1941). Urodził się w Wiktorowie. Po ukończeniu gimnazjum w Warszawie i Hrubieszowie wstąpił do seminarium duchownego w Warszawie, a po kilku tygodniach – do seminarium duchownego we Włocławku. 22 stycznia 1893 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie pracował jako wikariusz w Raciążku, Kruszynie oraz jako proboszcz w Starokrzepicach (1897–1904), Przyrowie (1904–1906), Pajęcznie (1906–1923) i Sieradzu (1923–1941). Był gorliwym duszpasterzem, działaczem społecznym, organizatorem życia gospodarczego i oświatowego oraz inicjatorem ruchu spółdzielczego i młodzieżowego. W latach 1917–1923 pełnił funkcję dziekana dekanatu pajęczańskiego, a następnie dziekana dekanatu sieradzkiego. W 1920 r. został kanonikiem honorowym kolegiaty kaliskiej (od 1926 r. – kanonikiem zwyczajnym), w 1922 r. – tajnym szambelanem papieskim, a w 1934 r. prałatem domowym Jego Świątobliwości. Za działalność narodową i społeczną otrzymał krzyż oficerski „Polonia Restituta”. Jest autorem m.in. pierwszej monografii Sieradza. ADW1, APDKK 265, Curriculum vitae, s. 1–3, R. Kaczmarek, *Pogorzelski Walery* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 27, z. 113, pod red. W. Rostworowskiego, Wrocław 1983, s. 216–217; L. Witczak, *Walery Pogorzelski* [w:] *Biografie sieradzkie*, cz. 1, Sieradz 1988, b.p.; K. Studnicka, *Kronika wojny spisana przez ks. Walerego Pogorzelskiego, proboszcza parafii pw. Wszystkich Świętych w Sieradzu, w latach 1939–1941*, „Częstochowskie Teki Historyczne” 2011, t. 2, s. 268–280.

²² M. Adamczewski, *Ikonaografia pieczęci kościołów parafialnych dekanatu szadkowskiego z przełomu XVIII i XIX w.*, „Biuletyn Szadkowski” 2006, t. 6, s. 81.

Stan zachowania na dzień 29 czerwca 2022 r.

Karty są zachowane w dobrym stanie, jedynie krawędzie niektórych kart mają niewielkie naddarcia. Na wewnętrznych marginesach na oprawę znajdują się podwójne otwory wykonane dziurkaczem.

Metoda wydawnicza

Edycja dokumentu pochodzącego z 1918 r. została opracowana zgodnie z wymogami instrukcji wydawniczej Kazimierza Lepszego z 1953 r.²³, która zdaniem Ireneusza Ilnatowicza może być stosowana w odniesieniu do źródeł historycznych powstałych także po I wojnie światowej²⁴. Zgodnie z instrukcją zmodernizowano pisownię, zachowując jednak cechy językowe dokumentu. W nawiasach kwadratowych ujęto początek danej karty w oryginale, rozwiązano skróty, a także uzupełniono opuszczone przez pisarza słowa bądź litery. W przypisach zamieszczono uwagi odnoszące się do postaci zewnętrznej i brzmienia tekstu źródłowego, a także objaśniono znaczenie niektórych terminów i podano noty biograficzne większości wzmiankowanych osób. Zachowano układ tekstu znajdujący się w rękopisie. Poprawiono interpunkcję przez dodanie przecinków i kropek kończących zdania. Także zgodnie z obecną praktyką użyto wielkich liter. Słowa obcojęzyczne (łacińskie) zapisano kursywą. Zastosowane w tekście cyfry arabskie i rzymskie ujednolicono i zapisano słownie poza punktowaniem poszczególnych elementów, np. „2 naczynka” zamieniono na „dwa naczynka”. Późniejsze dopiski ręczne zapisane przez ks. Wacława Kokowskiego w indeksie górnym zostały sprowadzone do ciągu w celu zwiększenia czytelności z zaznaczeniem w nawiasie ich początku, np. „Jeden duży do Kielczygłowa” zamieniono na „(Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden duży do Kielczygłowa”. W podobny sposób zaznaczono skreślenia, np. „jedna” zamieniono na „(skreślono: jedna)”. Uwspółcześniono pisownię wyrazów zakończonych w rękopisie na -em i -emi, np. „pobrażowanemi” zmieniono na „pobrażowanymi”. Ponadto zamieniono: „brązowy” na „brązowy” i „ośm” na „osiem”. Samogłoski „i”, „y” oraz spółgłoskę „j” oddano zgodnie z aktualnie obowiązującymi zasadami. Znak powtórzenia mający postać dwóch przecinków nierozdzielonych spacją zamieniono na pełny zapis umieszczony w nawiasie kwadratowym. W tekście występują skróty: kan. (kanonik), ks. (ksiądz), r. (rok) i św. (święty).

²³ Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w., pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.

²⁴ I. Ilnatowicz, *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku*, „Studia Źródłoznawcze” 1962, t. 17, s. 99.

Edycja źródła

[k. 1]

**Spis inwentarza kościoła parafialnego w Rząśni
dokonany podczas instalacji na probostwo
ks. kanonika Wacława Kokowskiego d[nia] 15 września 1918 roku**

Kościół

1. Kościół murowany o trzech nawach, wybudowany w r. 1867 za czasów proboszczowania ks. kanonika Rocha Nieszporskiego. Dachy na bocznych nawach, rynny i gzymsy zewnętrzne potrzebują reperacji. Na środku kościoła wieżyczka z sygnaturką. Na froncie kościoła dwie wieże, blachą cynkową kryte. W jednej znajdują się dwa dzwony. Wieże potrzebują reperacji.
2. Cmentarz kościelny otoczony murem z trzema żelaznymi bramami. Mur potrzebuje reperacji.
3. Cmentarz grzebalny powiększony za czasów ks. Moczyńskiego, otoczony murem kamiennym z bramą i dwoma furtkami żelaznymi. Mur potrzebuje reperacji.
4. Na cmentarzu grzebalnym kaplica drewniana z ołtarzykiem.

Wewnątrz kościoła

5. Pięć ołtarzy:
 - a) Wielki murowany²⁵ z Chrystusem drewnianym, zawieszonym na krzyżu, na czerwonym suknie. *Tabernaculum* drewniane, wewnątrz wyłączane.
 - b) Ołtarz św. Macieja murowany.
 - c) Ołtarz M[atki] B[ożej] Różańcowej drewniany z dwoma obrazami, na wierzchu obraz M[atki] B[ożej] Częstochowskiej.
 - d) Ołtarz św. Rocha w części murowany, w części drewniany.
 - e) Ołtarz św. Antoniego Padewskiego. Na nim obraz M[atki] B[ożej] Nieustającej Pomocy.
6. Organ[y] o czternastu głosach z pedałem.

²⁵ Ołtarz główny został wykonany z kamienia szydlowieckiego (piaskowca) przez znanego warszawskiego rzeźbiarza Faustyna Cenglera kosztem głównego fundatora kościoła – Macieja Płaczkowskiego. Złocenia sfinansowali dwaj parafianie: Stanisław Szerszeński i Stanisław Jędrzycki. Pierwotnie w ołtarzu umieszczono obraz przedstawiający męczeństwo św. Macieja Apostoła pędzla Józefa Simmlera. APRząś, brak sygn., Inwentarz własności kościoła i probostwa. Tytuł Pierwszy, § 5. Stan wewnętrzny kościoła z 8/20 II 1880, b.p.; tamże, brak sygn., Kronika parafii Rząśnia, s. 79; [Obraz św. Macieja zamówiony u p. Józefa Simmlera], „Kurier Codzienny” z 18 (30) lipca 1867, s. 2; J. Dłubak, *Z parafii...*, s. 5.

7. Drewniana ambona z obrazami Chrystusa nauczającego i apostołów.
8. Naprzeciwko ambony duży krzyż drewniany, zawieszony na filarze.

[k. 2]

Srebro

9. Monstrancja pozłacana z melchizedechem pozłacanym.
10. Kielichów cztery. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden duży do Kielczygłowa²⁶.
11. Puszek do komunikantów jedna (skreślono: jedna i dodano dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) dwie.
12. Para ampułek.
13. Dwie pateny do wożenia Najśw[iętszego] Sakr[amentu] do chorych.
14. Dwa (dopisek ręczny: dwa) naczynka do olejów św. do chorych.
15. Krzyż mały do ręki na procesję.
16. Sukienka na obrazie M[atki] B[ożej] Różańcowej.

Miedź, ołów i mosiądz

17. Miedziany kociołek do wody chrzcielnej.
18. Przykrywa miedziana do chrzcielnicy.
19. Mały miedziany kociołek do wody święconej.
20. Stary bęben miedziany kościelny (w porozumieniu z dozorem kościelnym ma być (skreślono: ma być) wmurowany w łazience na plebanii (dopisek ręczny obok:) i kran do niego.
21. Mosiężnych lichtarzy dużych dziesięć i pulpit mosiężny mszal[ny].
22. Para brązowych trzyświecowych zacheuszek.
23. Brązowy żyrandol na środku kościoła.
24. Dwa połamane lichtarze ołowiane.
25. Trzy krzyżyki ołowiane.

Żelazo

26. Cztery duże lichtarze z niektórymi częściami pobrązowanymi.
27. Forma do pieczenia opłatków.
28. Dwa dzwonki. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) W r. 1919 kupiono dwa dzwonki harmonijne²⁷ po trzy w jednym. W r. 1929 [kupiono] dwa [dzwonki harmonijne] pojedyncze.

²⁶ Kielczygłów – parafia w ówczesnym dekanacie brzeźnickim licząca ok. 3 tys. wiernych, erygowana 21 sierpnia 1924 r. z terenu macierzystej parafii w Rzęśni. *Catalogus Ecclesiarum et utriusque cleri tam saecularis quam regularis dioecesis Wladislaviensis seu Calissiensis pro anno Domini 1925, Wladislaviae 1924*, s. 37; M. Widera, *Dzieje Kościoła katolickiego w powiecie wieluńskim (1918–1939)*, Opole 2021, s. 101.

²⁷ Tzn.: harmoniczne.

29. Dziesięć zacheuszek.
30. Krata przed w[ielkim] ołtarzem i w kaplicy.

Z kompozycji

31. Jeden krzyż duży.
32. Dwa małe krzyże.
33. Krzyż procesjonalny.

[k. 3]

34. Dwadzieścia lichtarzy większych. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Cztery dane do Kielczygłowa.
35. Cztery lichtarzyki mniejsze.
36. Puszka mała do Najśw[iętszego] Sakr[amentu].
37. Jedno naczynko do olejów św. do chorych. (Dopisek ręczny obok:) Cztery dane do Kielczygłowa.
38. Jeden kielich do mszy nieużywany.
39. Turybularz z łódką. (Dopisek ręczny obok:) Drugi nowy sprawiony.
40. Kociołek do wody święconej z kropidłem.
41. Naczynko do wody święconej po Komunii św.
42. Jedna ampułka.
43. Naczynie do olejów św. do chrztu.
44. Lampierz przed Najśw[iętszy] Sakr[ament].
45. Para latarek procesjonalnych.
46. Lamp dziewięć.

Drzewo

47. Szafa w zakrystii na ornaty jedna (dopisek ręczny obok:) do akt i biblioteki.
48. Komoda na bieliznę jedna.
49. Dwie szafki w murze.
50. Skrzynie na świece trzy.
51. Krzyżów trzy.
52. Katafalków dwa.
53. Kłęczniki dwa.
54. Krzesła dwa, liche.
55. Konfesjonałów stałych cztery, przenośnych dwa. (Dopisek ręczny poniżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden dany do Kielczygłowa, (po dopisku:) kratek osiem.
56. Ławek w kościele szesnaście, na chórze dwie.
57. Stacji Męki Pańskiej czternaście.

58. Drzwi w kościele jedenaście.
59. Pulpit jeden.

Szkło

60. Okien jedenaście z tych dwa z żelaznymi kratami.
61. Ampulek trzy pary.
62. Lustro.

[k. 4]

Z różnych materiałów

63. Kanonów²⁸ czternaście.
64. Portatyli²⁹ sześć.
65. Chorągwi dwadzieścia siedem. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Cztery dane do Kielczygłowa.
66. Feretronów trzy.
67. Baldachim jeden.
68. Figura Chrystusa zmartwychwstałego.
69. Zegar.
70. Świec sprężynowych³⁰ trzydzieści. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) W roku 1922 sprawiono dwanaście.

Ornaty

71. Białych czternaście. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Dwa dane do Kielczygłowa.
72. Czerwonych siedem. (Dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden dany do Kielczygłowa. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Ornat jeden dany do Kleszczowa³¹.
73. Zielonych dwa.
74. Fioletowych trzy. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden dany do Kielczygłowa.
75. Czarnych cztery. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden dany do Kielczygłowa.

²⁸ Tzn.: tekstów modlitw eucharystycznych.

²⁹ Portatyl – przenośny, zazwyczaj kamienny, ołtarz tablicowy z relikwiami świętych, używany do sprawowania liturgii mszalnej w podróży.

³⁰ Świeca sprężynowa – świeca ołtarzowa z automatem sprężynowym podnoszącym umieszczane wewnątrz świece w miarę spalania wosku.

³¹ Kleszczów – parafia w ówczesnym dekanacie brzeźnickim licząca ok. 2,5 tys. wiernych, powstała w 1919 r. z terenu macierzystej parafii w Sulmierzycach najpierw jako ekspozytura, a 11 października 1920 r. jako pełnoprawna parafia. *Catalogus Ecclesiarum et Utriusque Cleri tam Saecularis quam Regularis Dioecesis Wladislaviensis seu Calissiensis pro Anno Domini 1920, Wladislaviae 1919*, s. 135; *Katalog...*, s. 248–249.

Kapy

76. Białych trzy. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna dana do Kielczygłowa.
77. Czerwonych dwie. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna dana do Kielczygłowa.
78. Zielona jedna.
79. Fioletowa jedna. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) W roku 1920 kupiono drugą.
80. Czarnych trzy. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna dana do Kielczygłowa.
81. Stuł dwadzieścia dziewięć. (Dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna dana do Kielczygłowa. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) + jedna biała z fioletową kup[io-na] [w] 1919 [r.]

Dywany

82. Duży jeden, mały jeden, oba w lichym stanie. (Dopisek ręczny poniżej:) Trzy dywany sprawione przez ks. Kokowskiego.
83. Nakryć samodziiałowych pięć.
84. Nakryć na ołtarze pięć.

Sukienki

85. Sukienek na puszkę starych dwie, nowa jedna. (Dopisek ręczny poniżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna dana do Kielczygłowa.

[k. 5]

86. Burs³² do chorych starych dwie, nowa jedna. (Dopisek ręczny poniżej:) Jedna dana do Kielczygłowa.
87. Nakrycie na cyborium³³.

Bielizna

88. Obrusów wierzchnich (dopisek ręczny powyżej:) dwa dane do Kielczygłowa (po dopisku:) i spodnich (dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) dwa dane do Kielczygłowa (po dopisku:) czterdzieści.
89. Alb szesnaście. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna alba dana do Kleszczowa. Dwie dane do Kielczygłowa.

³² Bursa – sztywna, zdobiona torebka do przenoszenia Komunii Świętej.

³³ Cyborium – metalowe naczynie na komunikanty.

90. Komży dla księży szesnaście. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Dwie dane do Kielczygłowa.
91. Komży dla służby kościelnej dwadzieścia osiem. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna dana do Kielczygłowa.
92. Ręczników większych siedem, (dopisek ręczny powyżej:) jeden dany do Kielczygłowa (po dopisku:), mniejszych trzydzieści jeden. (Dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Dwa dane do Kielczygłowa.
93. Humerałów siedemnaście. (Dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Dwa dane do Kielczygłowa. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden humerał dany do Kleszczowa.
94. Puryfikaterzy sto. (Dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Siedem danych do Kielczygłowa. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Pięć puryfikaterzy do Kleszczowa.
95. Korporałów dwadzieścia osiem. (Dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Dwa dane do Kielczygłowa. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden korporał dany do Kleszczowa.
96. Palek trzynaście. (Dopisek ręczny powyżej z podpisem ks. Kokowskiego:) Dwie dane do Kielczygłowa. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jedna palka dana do kościoła w Kleszczowie.
97. Koloratek do stuł pięćdziesiąt siedem. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Dwie dane do Kielczygłowa.
(Dopisek ręczny z podpisem ks. Kokowskiego:)
Jeden biret kupiony w roku 1919.

Książki

98. Mszałów pięć i rekwalny³⁴ jeden. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) Jeden dany do Kielczygłowa. (Dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) W r. 1918 kupiono jeden rekwalny.
99. Kancjonał jeden.
100. Rytuał jeden.
101. Ewangeliczka jedna.

Akta parafialne

1. Akta łacińskie urodzenia z r. 1737–1770.
[Akta łacińskie] ślubów 1737–1782.
[Akta łacińskie] zmarłych 1737–1783.
2. Akta polskie ślubów 1783–1826.
[Akta polskie] zmarłych 1783–1814.

³⁴ Tzn. do Mszy św. za zmarłych.

3. Akta łacińskie urodzonych 1800–1808.
4. [Akta łacińskie urodzonych] 1808–1817.
5. [Akta łacińskie urodzonych] 1817–1824.
6. [Akta łacińskie urodzonych] 1825–1834.
7. [Akta łacińskie urodzonych] 1835–1845.
8. [Akta łacińskie urodzonych] 1845–1851.

[k. 6]

9. Akta łacińskie zmarłych z r. 1815–1828.
10. [Akta łacińskie zmarłych] 1829–1848.
11. [Akta łacińskie zmarłych] 1848–1852.
12. Akta łacińskie zaślubionych 1827–1852.
13. Akta polskie urodzonych 1808.
14. [Akta polskie urodzonych] 1809.
15. [Akta polskie urodzonych] 1810 i 1811.
16. [Akta polskie urodzonych] 1812.
17. [Akta polskie urodzonych] 1813.
18. [Akta polskie urodzonych] 1814.
19. [Akta polskie urodzonych] 1815.
20. [Akta polskie urodzonych] 1816.
21. [Akta polskie urodzonych] 1817.
22. [Akta polskie urodzonych] 1818.
23. [Akta polskie urodzonych] 1819.
24. [Akta polskie urodzonych] 1820.
25. [Akta polskie urodzonych] 1821.
26. [Akta polskie urodzonych] 1822.
27. [Akta polskie urodzonych] 1823.
28. [Akta polskie urodzonych] 1824.
29. [Akta polskie urodzonych] 1825–1826.
30. [Akta polskie urodzonych] 1826–1836.
31. [Akta polskie urodzonych] 1836–1845.
32. [Akta polskie urodzonych] 1845–1851.
33. [Akta polskie urodzonych] 1851–1860.
34. [Akta polskie urodzonych] 1860–1868.
35. [Akta] rosyjskie [urodzonych] 1868–1870.
36. [Akta rosyjskie urodzonych] 1870–1873.
37. [Akta rosyjskie urodzonych] 1873–1876.
38. [Akta rosyjskie urodzonych] 1876–1881.
39. [Akta rosyjskie urodzonych] 1881–1887.
40. [Akta rosyjskie urodzonych] 1887–1893.

[k. 7]

41. Akta rosyjskie urodzonych 1893–1898.
42. [Akta rosyjskie urodzonych] 1899–1903.
43. [Akta rosyjskie urodzonych] 1903–1907.
44. [Akta rosyjskie urodzonych] 1907–1911.
45. [Akta rosyjskie] i polskie [urodzonych] 1911–1915.
46. Akta polskie urodzonych 1915 i dalsze.
47. Akta polskie zmarłych 1808–1809.
48. [Akta polskie zmarłych] 1809–1810.
49. [Akta polskie zmarłych] 1810–1811.
50. [Akta polskie zmarłych] 1811–1812.
51. [Akta polskie zmarłych] 1813.
52. [Akta polskie zmarłych] 1814.
53. [Akta polskie zmarłych] 1814–1815.
54. [Akta polskie zmarłych] 1816–1817.
55. [Akta polskie zmarłych] 1817–1818.
56. [Akta polskie zmarłych] 1819.
57. [Akta polskie zmarłych] 1820.
58. [Akta polskie zmarłych] 1821.
59. [Akta polskie zmarłych] 1822.
60. [Akta polskie zmarłych] 1823.
61. [Akta polskie zmarłych] 1824.
62. [Akta polskie zmarłych] 1825.
63. [Akta polskie zmarłych] 1826–1833.
64. [Akta polskie zmarłych] 1834–1848.
65. [Akta polskie zmarłych] 1848–1855.
66. [Akta polskie] i rosyjskie [zmarłych] 1855–1870.
67. Akta rosyjskie zmarłych 1868–1872.
68. [Akta rosyjskie zmarłych] 1873–1876.
69. [Akta rosyjskie zmarłych] 1876–1886.
70. [Akta rosyjskie zmarłych] 1886–1895.
71. [Akta rosyjskie zmarłych] 1895–1905.
72. [Akta rosyjskie zmarłych] 1906–1913.
73. [Akta rosyjskie] i polskie [zmarłych] 1913 i dalsze.

[k. 8]

74. Akta polskie małżeństw z r. 1808.
75. [Akta polskie małżeństw] 1809–1810.
76. [Akta polskie małżeństw] 1810–1811.
77. [Akta polskie małżeństw] 1811–1812.
78. [Akta polskie małżeństw] 1812–1813.
79. [Akta polskie małżeństw] 1813–1814.

80. [Akta polskie małżeństw] 1814–1815.
81. [Akta polskie małżeństw] 1815–1816.
82. [Akta polskie małżeństw] 1816–1817.
83. [Akta polskie małżeństw] 1817–1818.
84. [Akta polskie małżeństw] 1819.
85. [Akta polskie małżeństw] 1820.
86. [Akta polskie małżeństw] 1821.
87. [Akta polskie małżeństw] 1822.
88. [Akta polskie małżeństw] 1823.
89. [Akta polskie małżeństw] 1824.
90. [Akta polskie małżeństw] 1825.
91. [Akta polskie małżeństw] 1826–1843.
92. [Akta polskie małżeństw] 1843–1858.
93. [Akta polskie małżeństw] 1858–1872.
94. [Akta polskie] i rosyjskie [małżeństw] 1868–1874.
95. Akta rosyjskie małżeństw 1874–1879.
96. [Akta rosyjskie małżeństw] 1879–1888.
97. [Akta rosyjskie małżeństw] 1888–1896.
98. [Akta rosyjskie małżeństw] 1896–1910.
99. [Akta rosyjskie] i polskie [małżeństw] 1910 i dalsze.
100. Rozmaite okólniki 1826–1830.
101. Książka oblig³⁵ par[afii] Rząśnia.
102. Opisanie kościoła i rachunki.
103. Księga rozporządzeń od r. 1884.
104. Dwie książki dawniejsze brackie.
105. Księga wizyt biskupich.

[k. 9]

106. Księga funduszów pokładnego³⁶.
107. Teka z różnymi dokumentami.
108. Teka z dawnymi dokumentami.
109. Księga posiadzeń brackich.
110. Książka ofiar na budowę kościoła z czasów ks. kan. Nieszporskiego.
111. Trzy polskie pieczętki.
112. Pięćdziesiąt belek – przygotowane na wyrestaurowanie wież kościelnych.

³⁵ Tzn. intencji Mszy św.

³⁶ Pokładne – ofiara składana przy okazji pochowania zwłok na cmentarzu.

Budynki parafialne i ziemia

1. Plebania na mieszkanie dla proboszcza i wikariusza.
2. Stodoła.
3. Budynek dla pomieszczenia sklepu kółka rolniczego, stajni gościnniej, stajni dla koni proboszczowskich, obory i chlewów – murowany, papą kryty.
4. Dwie szopy i kurnik – drewniane, papą kryte.
5. Domek jednoizbowy i szopa w ogrodzie, wszystko wybudowane za czasów proboszczowania ks. Korzybskiego.
(Dopisek ręczny z podpisem ks. Kokowskiego:) Murowane chlewiki i składy dla sklepu i organisty.
6. Trzy morgi [i] siedemnaście prętów ziemi, dwie morgi łąki w Rząśni i około trzech mórg ziemi w Kielczygłowie.
7. Ogród owocowy i warzywny.
8. Budynki i ogród płotem ogrodzone.

Mieszkanie ks. wikarego

9. Szafa do rzeczy jedna.
10. Szafa do książek jedna.
11. Stołów trzy.

[k. 10]

12. Krzeselka dwa i łóżko jedno, (dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) żelazne, (dopisek ręczny obok z podpisem ks. Kokowskiego:) sofa.

Na tym spis inwentarza zakończony i przez obecnych podpisany został.

(Okrągła pieczęć dziekana)

Dziekan dekanatu brzeźnickiego
(podpis odręczny: ks. W. Pogorzelski)

Proboszcz parafii Rząśnia
(podpis odręczny: ks. kan. W. Kokowski)

Dozór kościelny:
Prezes (podpis odręczny: Ryczkowski)

Członkowie (podpis odręczny: Józef Kubiak)
(podpis odręczny: Kazimierz Kołodziejczyk)
(podpis odręczny: Maciej Strzelczyk)

(Dopisek ręczny z podpisem ks. Kokowskiego:) Na posiedzeniu dozoru kościelnego w dniu 6 września 1919 [r.], wskutek odezwy ks. Biskupa³⁷, postanowiono dać dla nowo tworzącej się parafii w Kleszczowie: jeden ornat czerwony z przyborami, jedną albę z humerałem, jeden korporał, jedną palkę i pięć puryfikaterzy. To więc z inwentarza ubyło.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Diecezjalne we Włocławku

Akta Personalne Diecezji Kujawsko-Kaliskiej, sygn. 265.

Akta Personalne Diecezji Kujawsko-Kaliskiej, sygn. 407.

Akta wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich, sygn. 0317.

Akta wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich, sygn. 035.

Akta wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich, sygn. 0359.

Akta wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich, sygn. 0373.

Akta wizytacji arcybiskupów gnieźnieńskich, sygn. 039.

Archiwum Parafii w Rzęśni

brak sygn., Inwentarz własności kościoła i probostwa.

brak sygn., Kronika parafii Rzęśnia.

brak sygn., Mapa oposażenia Probostwa w Rzęśni po Najwyższym Ukazie z 1866 r.

Źródła drukowane

Catalogus ecclesiarum et utriusque cleri tam saecularis quam regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calisiensis pro anno Domini 1880, Varsaviae 1879.

Catalogus Ecclesiarum et utriusque cleri tam saecularis quam regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calisiensis pro anno Domini 1925, Wladislaviae 1924.

Catalogus Ecclesiarum et Utriusque Cleri tam Saecularis quam Regularis Dioecesis Vladislaviensis seu Calisiensis pro Anno Domini 1920, Wladislaviae 1919.

Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1978, pod red. J. Związka, Częstochowa 1978.

Łaski J., *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, t. 1, wyd. J. Łukowski, Gniezno 1880.

Pamiętnik Ogólnopolskiego Kongresu Tercjarskiego odbytego w Krakowie z okazji 700-letniego jubileuszu założenia III Zakonu św. o. Franciszka. 1221–1921, Częstochowa 1922.

Pogorzelski W., *43 lata w kapłaństwie*, Sieradz 1935.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 10, pod red. B. Chlebowskiego, Warszawa 1889.

Z karty żałobnej diecezji częstochowskiej [w:] Kalendarz Jasnogórski na Rok Pański 1935, Częstochowa 1935, kol. 241.

³⁷ Bp Stanisław Zdzitowiecki (1854–1925) jako biskup kujawsko-kaliski (1902–1925) troszczył się o powstanie parafii w Kleszczowie ze względu na funkcjonowanie w tej miejscowości dwóch zborów protestanckich i dużą odległość, którą musieli pokonywać wierni do kościoła katolickiego. W. Pogorzelski, *43 lata w kapłaństwie*, Sieradz 1935, s. 110.

Opracowania

- Adamczewski M., *Ikonoografia pieczęci kościołów parafialnych dekanatu szadkowskiego z przelomu XVIII i XIX w.*, „Biuletyn Szadkowski” 2006, t. 6, s. 69–109.
- Gajewski M., *Urządzenia komunalne Warszawy. Zarys historyczny*, Warszawa 1979.
- Ihnatowicz I., *Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i początku XX wieku*, „Studia Źródłoznawcze” 1962, t. 17, s. 99–124.
- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.*, pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.
- Kaczmarek A., *Duchowieństwo dekanatu radoms(zczańs)kiego w latach 1819–1867. Studium strukturalno-biograficzne*, Częstochowa 2017.
- Kaczmarek R., *Pogorzelski Walery [w:] Polski Słownik Biograficzny*, t. 27, z. 113, pod red. W. Rostworowskiego, Wrocław 1983, s. 216–217.
- Kapuściński J., *Duchowieństwo parafii Dobryszyce*, „Zeszyty Radomszczańskie” 2014, t. 9, s. 241–276.
- Karkocha M., *Nieznanne źródło do dziejów parafii w Małogoszczu (inwentarz kościelny z 1786 roku)*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2021, t. 20, nr 1, s. 295–320.
- Kujawski W., *Diecezja kujawsko-kaliska. Opracowanie historyczno-źródłoznawcze*, Włocławek 2011.
- Kujawski W., *Parafia diecezji włocławskiej. Okres kujawsko-kaliski 1818–1925*, Włocławek 2018.
- Moskal T., *Inwentarz parafii Raclawice z 1923 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2020, t. 113, s. 285–300.
- Olszewski D., *Majerczak Maciej [w:] Encyklopedia katolicka*, t. 11, pod red. E. Ziemanna, Lublin 2006, kol. 843–844.
- Patykiewicz W., *Ks. Wacław Kokowski (1862–1934)*, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 1962, t. 36, nr 7, s. 222.
- Studnicka K., *Kronika wojny spisana przez ks. Walerego Pogorzelskiego, proboszcza parafii pw. Wszystkich Świętych w Sieradzu, w latach 1939–1941*, „Częstochowskie Teki Historyczne” 2011, t. 2, s. 268–280.
- Widera M., *Dzieje Kościoła katolickiego w powiecie wieluńskim (1918–1939)*, Opole 2021.
- Witczak L., *Walery Pogorzelski [w:] Biografie Sieradzkie*, cz. 1, Sieradz 1988, b.p.
- Wlazlak W., *Duchowieństwo parafii Rzęśnia w okresie niewoli narodowej*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 2006, t. 34, s. 227–238.
- Wlazlak W., *Rzęśnia [w:] Encyklopedia katolicka*, t. 17, pod red. E. Gigilewicz, Lublin 2012, kol. 726.
- Związek J., *Kokowski Wacław (1868–1934) [w:] Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce*, t. 2, pod red. R. Bendera, Lublin 1994, s. 29–30.
- Związek J., *Ks. Józef Zawadzki (1907–1975)*, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 1976, t. 50, nr 6, s. 137–138.
- Związek J., *Z przeszłości kościelnej Maluszyna i okolicy [w:] Villa Maluschyn 1412–2012. 600 lat Parafii św. Mikołaja w Maluszynie. Księga jubileuszowa*, pod red. Ł. Koper, A.J. Zakrzewskiego, Konin 2016, s. 14–96.
- Żurek W., *Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kołkach w diecezji łuckiej w świetle inwentarza z 11 czerwca 1937 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2020, t. 114, s. 473–492.

Prasa

- „Gazeta Polska” z 19 (31) października 1867.
- „Gazeta Świąteczna” z 27 sierpnia (8 września) 1895.
- „Gazeta Świąteczna” z 29 maja (10 czerwca) 1888.
- „Kurier Codzienny” z 18 (30) lipca 1867.
- „Kurier Codzienny” z 18 (30) października 1867.
- „Kurier Codzienny” z 9 (21) października 1867.

„Kurier Warszawski” z 5 (17) stycznia 1896.
„Niedziela” z 22 czerwca 1930.
„Przegląd Katolicki” z 27 lutego (11 marca) 1897.
„Słowo” z 5 (17) stycznia 1896.

Źródła internetowe

nieobecni.com.pl/index.php?s=grob&id=157165 (dostęp: 29.6.2022).
sejm-wielki.pl/b/14.2.104 (dostęp: 29.6.2022).

Michał Widera

Inwentarz parafii Rząśnia z 1918 r.

Streszczenie

Parafia pw. św. Rocha w Rząśni z pewnością istniała już w 1403 r. Pierwszy drewniany kościół przetrwał do XVI w., a następnie w jego miejscu wzniesiono nowy, który przetrwał do 1862 r. W 1918 r. proboszczem parafii został ks. Wacław Kokowski. Inwentarz własności kościoła i probostwa w Rząśni został sporządzony w związku z jego instalacją na urządzie, której dokonał dziekan przy udziale członków dozoru kościelnego. Przedstawia on ówczesny stan kościoła, który został wybudowany w latach 1862–1866, jego wyposażenie wraz ze szczegółowym wykazem naczyń i szat liturgicznych oraz ksiąg parafialnych i sprzętów kościelnych, a także zwięzły opis cmentarzy, plebanii, budynków gospodarczych i majątku ziemskiego.

Słowa kluczowe: Rząśnia, ks. Wacław Kokowski, inwentarze kościołów parafialnych, historia Kościoła

Michał Widera

Inventory of the Rząśnia parish from 1918

Abstract

It is certain that the St. Roch parish in Rząśnia existed in 1403. The first wooden church survived until the 16th century. It was later replaced by a new church that stood until 1862. In 1918, father Wacław Kokowski became the vicar of the parish. The inventory of the assets of the church and the vicarage in Rząśnia was made in connection with his appointment to this parish by the dean accompanied by the members of the church's supervisory body. The inventory presents the condition of the church built in the years 1862–1866 and contains lists of fittings, vessels, and robes, as well as the parish books and church equipment, with a brief description of cemeteries, the vicarage, farm buildings, and the estate.

Keywords: Rząśnia, father Wacław Kokowski, parish church inventory, the history of the Church